Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestö

Valtiovarainvaltiokunta 13.5.2026

Asia: VNS 3/2026 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027—2030

Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry:n lausunto julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027–2030

JUKO kiittää mahdollisuudesta lausua julkisen talouden suunnitelmaan. Lausunto keskittyy valtion henkilöstön asemaan ja yhteensä 700 miljoonan euron leikkausten vaikutuksiin viranomaistoimintaan.

JUKO lausuu seuraavaa:

Säästöjen kokonaisuus

Valtionhallinnon säästöjen kokonaisuus (yhteensä 700 miljoonaa euroa) on todella suuri leikkaus virastojen toimintamenoihin lyhyessä ajassa. Säästöjä on päätetty lisäksi osissa, joka on haastanut virastojen johtamista ja toimintaa siitä näkökulmasta, että muutokset vietäisiin läpi kestävästi. Kun edellinen säästö on viety toimintaan, on jo päätetty seuraavasta säästöstä.

> Julkisen talouden suunnitelman mukaan:
>
> ”Hallitusohjelmassa päätetyllä tuottavuusohjelmalla tavoitellaan n. 240 milj. euron toimintamenosäästöä vuoden 2027 tasolla. Lisäksi hallitus päätti kevään 2024 kehysriihen yhteydessä vähentää toimintamenoja vuosittain n. 150 milj. eurolla pysyvästi vuodesta 2025 alkaen. Hallitus päätti kevään 2025 kehysriihen yhteydessä osana kasvutoimien rahoitusta kohdistaa valtionhallinnon toimintamenoihin 130 milj. euron vuosittaisen lisäsäästön edellä kuvatun lisäksi vuodesta 2026 alkaen. Säästöt on kohdennettu pääosin virastojen toimintamenomomenteille.
>
> Syksyn 2025 budjettiriihen yhteydessä hallitus päätti lisäsopeutusten kokonaisuudesta, joka sisälsi 25 milj. euron suuruisen lisäsäästön toimintamenoihin vuodesta 2027 alkaen. Kevään 2026 kehysriihessä hallitus päätti edelleen 48 milj. euron vuosittaisesta lisäsäästöstä. Molemmat lisäsäästöt on nyt jaettu hallinnonaloille niiden toimintamenojen suhteessa ja huomioiden eri säästötavoitteet.
>
> Kevään 2026 kehysriihessä hallitus päätti myös asteittain kasvavan (0,25 / 0,5 / 0,75 / 1 %) tuottavuuteen perustuvan vähennyksen käyttöönotosta. Vähennys alentaa budjettitalouden määrärahoja yhteensä vajaalla 12 milj. eurolla v. 2027 ja vaikutus nousee 118 milj. euroon vuoden 2030 tasolla. Tuottavuuteen perustuva vähennys on jo jaettu momenteille.”

Hallitusohjelmassa päätetty tuottavuusohjelma oli suuruudeltaan 243 miljoonaa euroa, jonka jälkeen vuosina 2024, 2025 ja 2026 säästöjä on lisätty. Näiden päälle on päätetty tulevien vuosien tuottavuusleikkauksesta, joka kasvaa vuodesta 2026 vuoteen 2029 aina 1 %: in. Tuottavuussäästö on kohdennettu työvoimakustannuksiin, jonka JUKO tulkitsee ohjaavan nimenomaan henkilöstövähennyksiin.

Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestö

Säästöjen vaikutukset

JUKO on huolissaan säästöjen kohdentamisesta ilman, että säästöjen vaikutuksia on arvioitu tai tehtäviä vähennetty ja toisaalta siitä, että prosessien mahdolliseen tehostamiseen ei ole tosiasiallista mahdollisuutta. Virasto tai varsinkaan virkamies tai työntekijä ei voi itsenäisesti päättää jättää lailla säädettyjä tehtäviä tekemättä. Tehtävissä ei myöskään ole mahdollisuutta keventää prosessia kovin paljon, ilman että oikeusvaltion perustehtävä vaarantuu.

Valtionhallinnossa tehtävät ovat pääasiassa lailla säädettyjä. Tehtävissä korostuu kansalaisten ja yritysten yhdenvertainen kohtelu. Päätösten tulee lisäksi kestää erilaisia vaikutusten arvioita (vaikutukset talouteen, yhteiskuntaan, viranomaistoimintaan jne.) ja valmistelun tulee kestää läpivalaisu sen kaikissa vaiheissa.

Säästöt on osoitettu hallinnonaloille ja virastoille niin, että samalla ei ole käynnistetty työtä tehtävien vähentämiseksi. Henkilöstön asema on monessa virastossa jo nyt tukala, koska henkilöstömäärä on vähentynyt, mutta tehtävät eivät, ja vaatimukset tehtävissä ovat korkeita. Suomella on laajoja sitoumuksia eri järjestöissä ja kansallisella tasolla. EU-asiat työllistävät käytännössä kaikilla hallinnonaloilla kauppapolitiikasta ympäristökysymyksiin.

Valtionhallinnon koko, tehtävät ja oikeusvaltion ketjut

Valtionhallinto ei ole erityisen paisunut Suomessa, kun julkista hallintoa verrataan esimerkiksi OECD-maiden välillä. Suomessa valtionhallinto rakentuu eri hallinnonalojen erityisen asiantuntemuksen ja lainsäädännön kautta tulevien tehtävien ja tehtäväketjujen varaan. Jos jokin tehtävä jää tekemättä tai sitä ei ehditä tehdä kunnolla, se vaikuttaa kokonaisuuteen. Tästä hyvänä esimerkkinä toimii rikosprosessi. Poliisimiesten määrä rikosten torjunnasta on olennainen, mutta niin on koko oikeudenhoidon ketjun resurssointi, josta tulee huolehtia. Esimerkiksi Tuomariliitto ja Syyttäjäyhdistys ovat huomauttaneet heikentyneestä henkilöstötilanteesta ja sen negatiivisista vaikutuksista. Luvitukseen ja valvontaan kohdistuu paljon odotuksia, mutta myös näissä palveluissa on tällä hetkellä henkilöstövajausta säästöjen vuoksi.

Valtionhallinnon henkilöstöresurssit ovat jo niukat. Julkisen talouden suunnitelmassa tuodaan esille, että henkilöstömäärä on kasvanut vuodesta 2017 lähtien 12 % eli 8500 henkilöllä. Resursseja on vuosien saatossa päätösperustaisesti lisätty samalla, kun tehtäviä tai velvoitteita on lisätty. Suurin osa henkilöstömäärän kasvusta selittyy sisäisellä ja ulkoisella turvallisuudella sekä työllisyyden hoitoon osoitetuilla lisäresursseilla. Työllisyyden hoito on sittemmin siirretty kuntien vastuulle.

Valtionhallinnon henkilöstömäärä on tällä hetkellä n. 76 000 ja se kävi alhaisimmillaan vuonna 2016, jolloin valtion henkilöstömäärä oli n. 73 000 henkilöä. Maailmanpoliittinen ja turvallisuustilanne on muuttunut 10 vuodessa merkittävästi, joka edellyttää riittävää henkilöstöä eri tehtävissä.

Valtaosa henkilöstöstä työskentelee sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden parissa, jossa henkilöstömäärä on viime vuosina kasvanut. Kun otetaan huomioon, että myös näille aloille kohdennetaan tulevien vuosien säästöjä, voi todeta, että koko valtionhallinto joutuu miettimään uusia toiminnan tapoja ja todennäköisesti vähentämään myös henkilöstöään. Esimerkiksi tuomioistuimiin kohdennetaan merkittävät säästöt, vaikka virasto on esittänyt huolensa ja laskemat käsittelyaikojen pidentymisestä. Myös poliisitoimeen ja puolustusvoimiin kohennetaan työvoimakustannuksiin osuvia tuottavuussäästöjä.

Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestö

Säästöjen toteuttaminen ja henkilöstövaikutukset

JUKO on huolissaan siitä, että ensin päätetään laajoista säästöistä ja myöhemmin vasta siitä, mitä tehtäviä mahdollisesti voidaan jättää tekemättä tai miten säästöt vaikuttavat. Valtionhallinnon tehtävistä säädetään pääasiassa lailla, eikä yksittäinen virasto tai virkamies voi päättää jättää lakiin perustuvia tehtäviä tekemättä. Lakimuutosten tekemiseen tulee lisäksi varata riittävä aika. Huolellisesti toteutettu lakihanke vie aikaa vähintään noin vuoden verran.

Tehtävät tulisi arvioida kootusti myös siitä syystä, että virastot eivät heikennä jonkin olennaisen oikeusvaltioon kuuluvan tehtäväketjun osia tai kohdista säästöjä esimerkiksi samoihin kohteisiin. Oikeusvaltion perustan tulee pysyä kunnossa jatkossakin ja se vaatii laajempaa keskustelua, sekä tehtävien arviointia yhteiskunnassa. Prosessien parantamiseen ja tuottavuuden kasvattamiseen tulisi myös saada enemmän aikaa, jotta henkilöstön jaksaminen voidaan turvata ja asiantuntijuus hyödyntää täysimääräisesti kaikissa tehtävissä.

JUKO esittääkin, että säästöjen kokonaisuutta pienennetään tai ainakin myöhennetään eikä säästöjä enää lisätä valtionhallintoon. Virastojen tulee saada aikaa prosessien muuttamiseen ja tehtävien mahdolliseen vähentämiseen tähtäävä työ on aloitettava mahdollisimman laajasti ja avoimesti. Mikäli valtionhallinnon tehtäviä ei voida karsia, tulee tehtäviin osoittaa riittävä henkilöstö.

Henkilöstön palvelussuhteen ehtojen tulee olla kunnossa myös säästöjä toimeenpantaessa, jotta valtio saa jatkossakin mahdollisimman osaavaa henkilöstöä. Valtion palkkauksen haasteissa korostuu valtion henkilöstön koulutustaso. Lähes kaikilla valtionhallinnossa työskentelevillä on vähintään alempi korkeakoulututkinto, joka poikkeaa muista työmarkkinoista selvästi ja jonka tulee näkyä palkkatasossa.

Lopuksi JUKO haluaa tuoda esille, ettei virastoilla ole käytännössä toimivia palkitsemisen malleja. Tällä hetkellä isokaan työmäärä tai sen hyvä hoitaminen ei usein näy palkassa. Tuottavuuden parantumisen tulisi näkyä siis myös henkilöstön palkitsemisena ja työmäärien kasvaminen henkilöstön vähentyessä pysyvänä palkan kehittymisenä. Lisäksi toimitiloista on säästetty merkittävästi niin alueellisesti, kuin Helsingin hallintokorttelissa. Työskentelyolosuhteisiin tulee kiinnittää myös huomiota niin, että jokaisella on toimiva työpiste, kokoushuoneita on riittävästi ja esimerkiksi sosiaalitilat ovat mitoitukseltaan riittävät. Säästöt ovat vaikuttaneet merkittävästi henkilöstön kokonaisvaltaiseen asemaan jo nyt.

JUKO ry puolesta,

Minna Salminen
neuvottelupäällikkö

Yhteystiedot: minna.salminen@juko.fi, p. 050 445 5350